

СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Чудовська В. А. , к. е. н.

Інститут агроєкології і природокористування НААН

Розвиток виробництва органічної сільськогосподарської продукції відіграє важливе значення для ефективного використання земельно-ресурсного потенціалу сільських територій та забезпечення зайнятості населення. У ряді зарубіжних країн виробництво органічної продукції розвивається близько 40 років, чому сприяють державні органи влади, прямо чи опосередковано підтримуючи виробників такої продукції.

Варто зазначити, що розвиток органічного сектора істотно залежить від державної підтримки, основою якої у більшості країн світу є надання субсидій. Наприклад, у більшості країнах-членах ЄС субсидування здійснюється у розрахунку на один гектар земельної площі залежно від призначення сільськогосподарських земель. У Нідерландах, наприклад, уже не застосовують державне стимулювання у розрахунку на гектар площі, надаючи перевагу стимулюванню попиту на органічну продукцію. На розмір субсидій також впливає наявність перехідного періоду, протягом якого вони, зазвичай, і надаються. В окремих країнах (наприклад, Чехія) обсяги державної підтримки залишаються незмінними як при виробництві сертифікованої органічної сільгосппродукції, так і протягом періоду конверсії.

Однією з країн-лідерів за обсягами виробництва та споживання органічної сільськогосподарської продукції є Сполучені Штати Америки, де таким видом господарювання займаються понад 70 років. Однак на продовольчому ринку органічна продукція стала основним трендом на початку 1990-х років. У 1990 році США ухвалили Акт про виробництво органічних харчових продуктів для регулювання

виробництва та переробки органічної продукції шляхом визначення відповідних вимог. Відтоді обсяги виробництва такої продукції щорічно зростають більше, ніж на 20%.

Сільськогосподарський білл США 2008 року (дію якого було продовжено у 2013 році) надав безпрецедентну підтримку для діяльності у сфері органічного сільського господарства. Положеннями Сільськогосподарського біллю 2008 року були підтримані кілька органічних сільськогосподарських ініціатив у сільському господарстві: Ініціатива з дослідження та дорадчої роботи в органічному сільському господарстві, Ініціатива з даних органічного сільського господарства, яка розширює збір та аналіз економічної інформації; Національна органічна програма, яка регулює органічні стандарти та сертифікацію; Національна програма органічної сертифікації розподілу витрат, яка повертає кошти на сертифікацію через відшкодування, та Програма заохочення збереження навколишнього середовища [1; 6].

У Європейському Союзі з країн-лідерів на ринку органічної продукції варто виділити Німеччину, яка є одним з найбільших імпортерів такої продукції (зокрема, органічних зернових, молока, овочів та фруктів, а також продуктів, що не можуть бути вирощені на території країни – кава, рис тощо) та Францію, на території якої у 1980-х років було розташовано 40% усіх органічних площ Європи. Однак у 1990-х роках через відсутність державної підтримки, розрізнену та слабозвинену систему переробки і збуту Франція втратила позицію лідера.

Завдяки регіональній структурі сільськогосподарської політики у Франції в різних регіонах запроваджуються різні заходи та види державної підтримки, але в рамках певних параметрів, визначених на національному рівні. Так, існують певні обмеження щодо максимальних сум субсидій на одне агропідприємство, які також різняться в залежності від регіону (від 7600 до 30 400 євро на рік). Також у деяких регіонах Франції можна отримати субсидії для компенсації витрат на сертифікацію й інспектування, розмір яких також залежить від регіону. Наприклад, у регіоні Ельзас 80% коштів виплачується протягом перших 2-х років, у подальшому право на підтримку мають тільки малі сільгоспідприємства з оборотом менше 30 000 євро [1; 2; 4]. У доповнення до субсидій виробники органічної сільськогосподарської продукції можуть також звертатись за податковим кредитом, проте його не можна отримати одночасно з виплатами на підтримку ведення органічного виробництва. Доступними є податкові кредити у сумі 2500 євро на одне агропідприємство на рік та додатково 400 євро на один гектар, але не більше 4 тис. євро на господарство в рік [4; 5].

Німеччина, як і Франція, починаючи з 1989 року підтримувала перехід сільськогосподарських підприємств на засади органічного виробництва з використанням державних коштів. З 1994 року Німеччина виконувала агроекологічні програми, які включали підтримку розвитку органічного сільського господарства, а уже з 2007 року ці програми співфінансувалися Європейським сільськогосподарським фондом для розвитку сільських територій. Так, у 2011 році на виробництво органічної сільгосппродукції було отримано близько 143 млн євро з державних фондів країни [1; 2; 5]. Фінансова підтримка цих програм, як правило, забезпечувалась і федеральним урядом, і федеральними землями у співвідношенні 60:40, не враховуючи співфінансування ЄС.

Крім прямих субсидій, федеральні та регіональні органи державної влади надають фінансову підтримку на розвиток виробничо-збутових ланцюгів. Також щороку Федеральне Міністерство продовольства, сільського господарства та захисту прав споживачів Німеччини вручає нагороду сільгоспвиробникам за просування органічного виду господарювання шляхом відзначення інноваційних підходів у певних галузях з метою заохочення виробників традиційної продукції до переходу на засади органічного виробництва. Загальний призовий фонд цієї нагороди складає 22 500 євро [1; 2].

Державна підтримка органічного сектора у Польщі здійснюється з двох джерел: з національного бюджету – підтримка наукових досліджень в органічному сільському господарстві; компенсація витрат на інспектування й сертифікацію, а також на дорадчі послуги; та підтримка за рахунок агроекологічних заходів, просування та поширення інформації, участі фермерів у схемах якості харчових продуктів. Така допомога поєднує національне фінансування на основі Плану розвитку сільських територій та фінансування Другої частини Спільної сільськогосподарської політики ЄС.

Ще однією країною Європейського Союзу, де надається істотна державна підтримка органічному сектору є Чехія. У 1990 році у країні розпочалося надання перших субсидій у розрахунку на гектар земельної площі, що стало початком швидкого розвитку органічного виду господарювання. Навіть тимчасова відміна в 1992 році цільових субсидій на виробництво органічної сільськогосподарської продукції не призвела до скорочення кількості органічних господарств. Субсидування було відновлено у 1998 році [3; 5]. Відтоді площа, зайнята під виробництвом органічної продукції, постійно розширюється (особливо площі багаторічних луків/пасовищ у гірській

місцевості, які становлять близько 90 % усіх органічних земель країни).

Таким чином, досвід інших країн свідчить, що необхідна узгоджена та цільова програма підтримки органічного сільського господарства, одним із етапів якої має бути розвиток та впровадження національного плану дій, розробленого під керівництвом відповідальних органів державної влади із залученням учасників органічного сектора на етапах розробки та впровадження, наприклад, асоціацій виробників, трейдерів, сертифікаційних органів тощо.

Література

1. Можливості державної підтримки для розвитку органічного сільського господарства. Досвід інших країн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukraine.fibl.org/>
2. Eurostat Organic Farming Statistics; farm structure Surveys. Statistics in focus – Agriculture and Fisheries – 69/2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat>.
3. Infocentrum PRO-BIO ligu. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.toulcuvdvur.cz/>
4. La bio en France de la production a la consommation. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agencebio.org/>
5. Organic in Europe. Prospects and Developments (2014). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.organic-europe.net/>
6. United States of America – Links. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.organic-world.net/us.html>